

GRENS GEVALLEN

Driedelige
reeks

Op 16 maart is het 200 jaar geleden dat Willem I koning werd van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden. Tussen 1815 en 1830 bestond de grens tussen Nederland en België dus even niet. Hoe zit dat vandaag? Is de aardrijkskundige grens tussen de twee landen ook een mentale grens?

Fotograaf Eric de Mildt is een Nederlander die al 30 jaar in

België woont. Journaliste Sofie Mulders is opgegroeid op enkele kilometers van de grens. Nederland-België heeft vaak tot discussies tussen hen geleid als ze samen op pad waren voor *De Morgen*. Een week lang gingen Mulders en De Mildt op zoek naar de grens tussen België en Nederland. Soms vonden ze die, soms helemaal niet.

Wie is nu

Er was een tijd dat vrijgevochten, tolerant, ruimdenkend Nederland de toon aangaf. Nu lijkt het soms alsof België en Nederland in de ban zijn van hun eigen navel, totaal ongeïnteresseerd voor wat ze van elkaar kunnen leren. Behalve in het grensgebied, zo blijkt.

SOFIE MULDER / FOTO'S ERIC DE MILDT

“

In ons restaurant serveren we typisch Nederlandse dingen. Nederlandse hagelslag, Nederlandse kipsatés, Nederlandse pinda's. Dat hebben onze gasten graag. Dat verwachten ze ook als ze naar hier komen.”

Hier, dat is een camping in Wallonië. Als je het grootste cliché over Nederlanders bevestigd wil zien, volstaat het om naar een uithoek van je eigen land te rijden en daar vast te stellen dat zelfs bij 15 centimeter sneeuw Nederlanders inderdaad getrouwd lijken te zijn met hun caravan.

“Of we twee verschillende landen zijn? Geen idee. Mijn collega's zijn Nederlands, 90 procent van onze gasten is Nederlands, en zelf kom ik nauwelijks buiten de camping.” Peter Majer, die in Dochamp's camping Petite Suisse beheert, heeft niet echt het gevoel dat hij in een stukje buitenland zit, zegt hij. “Ik zou eerder zeggen dat ik in een stukje Nederland in Wallonië zit.”

Belgische bieren, dat serveren ze natuurlijk wel. “En bij de koffie geven we een Belgische bonbon. De frieten? Nee, die zijn dan weer Nederlands. Van die dikke, Belgische frieten, dat werkt niet bij onze gasten.”

Het is koud en er staat een gure wind, maar de zon schijnt, en in het juiste hoekje bij de caravan kun je dan buiten best al wel een boek lezen. Wim en Lia Buijs wonen in Woensdrecht, vlak bij het Belgische Putte, en zijn een weekje op vakantie in Petite Suisse. “In Nederland is het alleen maar plat, dus komen we naar hier. Hier zijn tenminste heuvels.”

Je plaats kennen

Wim en Lia wonen in een grensgebied, en voor zulke Nederlanders is Vlaanderen veel meer dan een vakantiegebied. Voor hen is Vlaanderen ook een plek waar kinderen nog degelijk onderwijs krijgen. Dat hoor je in Koewacht, een dorp dat zowel in Oost-Vlaanderen als in het Nederlandse Zeeland ligt, dat hoor je in Breda, en dat hoor je in Hoogstraten. (zie kader)

Veel typerischer dan het Klein-Seminarie kan een Vlaamse school niet zijn. De collegengangen ruiken er nog steeds naar klooster, de degelijkheid druipend van het plafond, en een laatste avondmaal aan de muur doet je onbewust – en net als vroeger – weer wat in elkaar kruipen.

Maar die van over de grens hebben niet zo'n last van katholieke onderworpenheid. Telde het Klein-Seminarie in 2004 zo'n 3 procent Nederlandse leerlingen, dan is dat tien jaar later al zo'n 8 procent. “Ouders sturen hun kinderen naar ons wegens de duidelijkheid en de structuur”, zegt directeur Michel De Laet. Hij ontvangt ons in zijn statige bureau, en weet gelukkig dat je zo vroeg in de morgen gul moet zijn met koffie.

“In het begin hebben Nederlandse jongeren het wel eens moeilijk met het aanvaarden van gezag en het tonen van respect. Voor hen is een stevig wederwoord, tegenover leerkrachten bijvoorbeeld, normaal. Maar na verloop van tijd hebben ze zich aangepast en beseffen ze dat regels ook mogelijkheden scheppen. De fout van het Nederlandse model is dat iedereen zichzelf mag blijven onder alle omstandigheden. Maar je moet toch leren dat je soms je eigen individualiteit ondergeschikt moet maken? Je moet je plaats kennen, vind ik.”

Het is een levenshouding die Nederlanders nooit zullen begrijpen. Zeker niet als ze zeven-

► Bij Hans en Elly in het Nederlandse deel van Koewacht. 'Wij kijken naar Blokken.'

Nee, Nederland is geen
gidsland meer. Maar
Vlaanderen is dat evenmin.
Zijn we twee landen geworden
die met de rug naar elkaar in
hetzelfde bed slapen?

tien jaar zijn. “Nederlanders zijn trots op hun land. Het WK voetbal heeft er een beetje aan veranderd, maar over het algemeen lijkt het wel alsof Belgen niet van hun eigen land houden. Dat snap ik niet. Het is toch belangrijk dat je trots bent op wie je bent?”

Robin is een van de Nederlandse leerlingen in het Klein-Seminarie, en zit in het vijfde jaar handel, in een klas waarin nog vijf andere Nederlanders zitten. Dat een groep mondige leerlingen moeiteloos een les kan vullen met andere gesprekstof dan het oorspronkelijke uurtje Frans, hoeft niet te verbazen. Dat ook pubers in een grensgebied zo'n duidelijk zicht hebben op wat anders is in beide landen, toont aan dat Vlaanderen-Nederland om meer draait dan het cliché van kroketten uit de muur en karnemelk bij de lunch.

“Ik probeer me hier niet te Nederlands te gedragen”, beweert David rechtuit. “Niet te veel

lawaaï maken, niet direct een mening geven, dat soort van dingen.” Want ook in dit vijfde jaar handel zit de argwaan tegenover buitenlanders erin. “Belgische scholen moeten wel Belgisch blijven”, klinkt het bij een andere leerling in de klas. “In Nederland zijn de scholen veel veranderd door de aanwezigheid van buitenlanders, dat mag hier niet gebeuren.”

De stilte die even valt, wordt net niet ongemakkelijk. (Zover laten zeventienjarigen het meestal niet komen.) Waarmee Robin nog moeite heeft als Nederlander? “Met Frans.” Och, daar hebben Vlamingen ook moeite mee, zegt iemand achter in de klas, en iedereen grinnikt alweer mee.

Diversiteit

Uiteraard is het toeval. Maar lekker symbolisch is het wel. De radio staat aan, en je hoort hem in het Nederlands zingen over zijn vlakke land. Terwijl Jacques Brel terloops een oor of een gemoed beroert in de kantine van Toneelacademie Maastricht, is het er business as usual. Gevechtsscènes oefenen, sigaretten roken, schouderklopjes uitwisselen met de docenten, die dezelfde slappe koffie als hun studenten drinken.

Een Nederlandse school waar Vlamingen massaal naartoe trekken, dat moet vast een creatieve school zijn. Zeventig procent van de studenten in Maastricht is Vlaams, en dat is

► ‘Multicultureel’ Rotterdam: veel verschil met pakweg Antwerpen of Brussel zie je niet.

genoeg, zegt Jo Roets, die de opleiding tot dramadocent coördineert en daarnaast artistiek leider van theatergezelschap Laika is. “Het is niet die mix tussen het rationele, brutale van de Nederlander en het emotionele, schuchtere van de Vlaming die het zo mooi maakt.”

Of beide landen iets kunnen leren van elkaars visie op onderwijs? “Nederland kan zorgvuldigheid, discipline en schriftelijke expressie leren van Vlaanderen”, vindt Roets. “En omgekeerd zou de Nederlandse individuele ontplooiing, open geest en bereidheid om stevig te discussiëren veel kunnen betekenen in het Vlaamse onderwijs.”

Dat we ook eens in Rotterdam moesten gaan kijken, had iemand ons verteld. Omdat we daar zouden zien dat Nederland nog niet helemaal heeft afgedaan als gidsland. Omdat het ons aan de Erasmusuniversiteit direct zou opvallen dat er veel meer mensen met een migratieachtergrond studeren.

Maar eerlijk: na een namiddag rondlopen op de verschillende campussen hebben we het niet gezien. Voor een universiteit in een stad als Rotterdam – die toch bekendstaat als dé multiculturele smeltkroes van Nederland, waar burgemeester Ahmed Aboutaleb bovendien de plak zwaait – is het verschil met pakweg Antwerpen of Brussel niet echt opvallend. En buiten de cocon van de universiteit blijkt diversiteit in Nederland niet meer zo probleemloos te verlopen, hoor je bij verschillende studenten met een allochtone achtergrond.

“Je kunt als moslim niet alles zeggen wat je wilt”, vertelt Imane (22), die rechtsfilosofie studeert aan de Erasmusuniversiteit. Wat ze zou willen zeggen dan? “Dat de islam niet bijdraagt tot de ellende. Sinds de moorden op Van Gogh en Fortuyn wordt het steeds erger in dit land. Sommige mensen zijn blijkbaar pas tevreden als je leeft naar hun ideaal, en je eigen principes opgeeft voor die van hen. Ik ben nog nooit iemand tot last geweest, waarom krijg ik dan minder kansen? Waarom zou ik beoordeeld worden op mijn hoofddoek terwijl ik dezelfde hersencellen heb met of zonder hoofddoek?”

Ook Sarah (23) zegt dat ze op haar Marokkaanse afkomst aangekeken wordt. Niet aan de universiteit, daar doet niemand moeilijk,